

**მოგების გადასახადის დაბეგვრის ესტონური
მოდელი-ქვეყნის საინვესტიციო გარემოს
გაუმჯობესების ერთ-ერთი ფაქტორი**

ჟუჟუნა ნიკლაური-შენგელია
ემდ, სტუ პროფესორი

ნათია შენგელია
ედ, სტუ ას. პროფესორი

რევაზ შენგელია
ემდ, სტუ პროფესორი

შესავალი

მოგების გადასახადის დაბეგვრის ახალი ესტონური მოდელის შემოღება საქართველოში განსაკუთრებით აქტუალურია შიდა, ადგილობრივი, სამამულო ინვესტიციებისათვის, ბიზნეს სექტორისათვის, რადგან რეინვესტირების შემთხვევაში ბიზნესი მოგების გადასახადიდან თავისუფლდება. ახალი საკანონმდებლო სიახლის მიზანია საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება, ბიზნესის დაწყებისა და განვითარებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა, ეკონომიკური ზრდის დაჩქარება და, საერთოდ, ინვესტიციების სტიმულირება. მოგების გადასახადის დაბეგვრის ახალი ესტონური მოდელი გულისხმობს საგადასახადო სისტემის ლიბერალიზაციას. საუბარია იმაზე, რომ მოგება, რომელიც შეიქმნება ეკონომიკაში, დაიბეგრება მხოლოდ მისი განაწილების, დივიდენდად გაცემის შემთხვევაში. ხოლო, თუ მოხდება მოგების რეინვესტირება, კომპანიები მოგების გადასახადს არ გადაიხდიან. ყოველივე ეს ხელს შეუწყობს საინვესტიციო რესურსის ადგილზე არსებული პოტენ-

ციალის მობილიზებას, პირველ რიგში კი ადგილობრივი ინვესტიციების წახალისებას.

რეზიუმე

მოგების გადასახადის დაბეგვრის ესტონური მოდელი ეს არის მოგების გადავადებული გადასახადი, რომელიც იძლევა საშუალებას, გვექონდეს საუკეთესო საინვესტიციო გარემო, დამატებით თანხა დავუტოვოთ ქვეყანას ბიზნესისათვის, რომელიც მობილიზებული იქნება ისევ ბიზნესში, გამოყენებას ჰპოვებს როგორც შიდა, ისე უცხოური ინვესტირებისთვის. ეს უნიკალური მოდელია რეგიონში, რომელიც ხელს შეუწყობს როგორც ახალი ინვესტიციების მოზიდვას, ასევე შიდა ინვესტიციების წახალისებას.

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიცია, ესტონური მოდელი, რეინვესტირება, ელექტრონული რეზიდენცია.

ძირითადი ნაწილი

საერთაშორისო გამოცდილებით დადასტურებულია რომ მცირე ქვეყნებისათვის, (როგორიც, მაგალითად, საქართველოა), მოგების გადასახადის ლიბერალიზაცია ხელს შეუწყობს ეკონომიკური ზრდის დაჩქარებას, წარმოების გაფართოებას, დასაქმების ზრდას, მეტი დოვლათის შექმნას, რაც საინვესტიციო მიმზიდველობის თვალსაზრისითაც ძალიან მნიშვნელოვანია. საკანონმდებლო სიახლის მიზანია: ბიზნესის დაწყებისა და განვითარებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა; ეკონომიკური ზრდის დაჩქარება.

საქართველოში მოგების გადასახადის რეფორმამდე მოქმედებდა მოგების გადასახადის კლასიკური - ორეტაპიანი დაბეგვრის სისტემა. პირველ ეტაპზე, გადასახადი 15% გადაიხდებოდა, როდესაც საწარმოს წარმოებოდა მოგება. დივიდენდის გაცემა დამფუძნებელ რეზიდენტ საწარმოზე არ იბეგრებოდა. მეორე ეტაპზე დაბეგვრა 5 %-ით ხდებოდა დივიდენდის საბოლოო განაწილებისას ფიზიკური პირისათვის ან არარეზიდენტისათვის. რეფორმის შედეგად, გადასახადის განაკვეთები იგი-

ვე დარჩა, პრაქტიკულად არ შეიცვალა დაბეგვრის ობიექტიც, თუმცა გადავადდა მოგების პირველ ეტაპზე დაბეგვრის დრო-ფიზიკურ პირზე ან არარეზიდენტზე დივიდენდის გაცემის მომენტამდე[1.გვ.8]. მოგების გადასახადის რეფორმა 2017 წლის 1 იანვრიდან ამოქმედდა, რომლის მიხედვით ბიზნესი მოგების გადასახადისგან გათავისუფლდება და მხოლოდ დივიდენდი დაიბეგრება, გამონათვისუფლებული თანხის ძირითადი ნაწილი კი სწორედ ბიზნესის ხელშეწყობას და განვითარებას, საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესებას მოხმარდება. გადასახადის გადამხდელი არ გადაიხდის მოგების გადასახადს, თუკი არ გაანაწილებს მოგებას, ან არ გასწევს მის ეკონომიკურ საქმიანობასთან კავშირში არ მყოფ ხარჯებს. შედეგად, 2017 წლის ბიუჯეტში მოგების გადასახადიდან 500 მლნ ლარით ნაკლები შევა, ვიდრე ძველი დაბეგვრის წესის პირობებში შევიდოდა, რომლის დასაბალანსებლად მთავრობას ან ბიუჯეტის ხარჯები უნდა შეემცირებინა, ან სხვა წყაროებიდან უნდა გაეზარდა შემოსავლები. ამიტომ მთავრობამ ხარჯები 2016 წელთან შედარებით დაახლოებით 800 მლნ ლარით გაზარდა და მის დასაფინანსებლად აქციზის გადასახადი გაზარდა. თუმცა, მხოლოდ აქციზის ზრდა საკმარისი არ არის და 2017 წელს (2016 წელთან შედარებით) მთავრობა ალბათ 400 მლნ ლარით მეტ ვალს აიღებს. აქციზის გადასახადის ზრდა ორმა გარემოებამ განაპირობა: 1. „საქართველოს ორგანული კანონი ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ მთავრობას საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადების (გარდა აქციზისა) ზრდას და ახალი გადასახადის შემოღებას უკრძალავს, თუ ამას რეფერენდუმის გზით არ გააკეთებს. შესაბამისად, რადგან ეს კანონი გამონაკლისის უშვებს აქციზზე, მთავრობამ გამონაკლისით ისარგებლა. 2. აქციზის გადასახადი ძირითადად დაწესებულია ისეთ პროდუქტებზე, რომლებზეც მოთხოვნა არაელასტიკურია. ეს ნიშნავს, რომ აქციზური საქონელი მომხმარებლისთვის აუცილებლობას წარმოადგენს და თუ მნიშვნელოვნად არ გაუძვირეს, მოხმარებას არ მოუკლებს ან ნაკლებად მოუკლებს.

იცვლება თუ არა საწარმოს მოგების გადასახადით დაბეგვრის არსებული მოდელი? დიახ, იცვლება. ბუღალტრულ აღრიცხვაში დარიცხვის მეთოდის გამოყენებისას სამეურნეო ოპერაციებისა და მოვლენების აღიარება ხდებოდა მათი განხორციელებისთანავე(და არა როცა მოხდებოდა ფულადი სახსრებისა და მისი ექვივალენტების შემოსვლა ან გადახდა) და ისინი აისახებოდა იმ პერიოდის ბუღალტრულ რეესტრებსა და ფინანსურ ანგარიშგებში, რომელსაც თარიღით მიეკუთვნებოდა[3.გვ.18]. მაგ. მოგების გადასახადით იბეგრებოდა სამეურნეო წელს მიღებული მოგება, რომელიც გადაიხდებოდა მომდევნო წლის 1 აპრილამდე. ამასთან ასევე ვიხიდიდით საავანსოებს მიმდინარე წელში.

მაგალითი:

- კომპანიამ შეიძინა საქონელი დეკემბრის თვეში 10 ათას ლარად, რომლის რეალიზაციაც მოახდინა იმავე თვეში 16 ათას ლარად, მაგრამ მყიდველის მიერ თანხა არ ანაზღაურებულა იმ წელს:

- 2017 წლამდე - კომპანია იხდის მოგების გადასახადს 900 ლარს (მოგება $6000 \cdot 15\%$). დარიცხვის მეთოდიდან გამომდინარე კომპანიას საქონლის რეალიზაციიდან მიუღებელი თანხა მაინც შემოსავლად ეთვლებოდა და იბეგრებოდა მოგების გადასახადით.

- 2017 წლიდან - კომპანია აღარ იხდის მოგების გადასახადს; კომპანიები გადასახადით დაიბეგრებიან მხოლოდ მაშინ, როცა მოგებას განაწილებენ, **მაგალითი:**

- კომპანიამ შეიძინა საქონელი დეკემბრის თვეში 10 ათას ლარად, რომლის რეალიზაციაც მოახდინა იმავე თვეში 16 ათას ლარად, მყიდველის მიერ თანხა ანაზღაურდა იმავე თვეში, მაგრამ მიღებული მოგება არ განაწილებულა:

-2017 წლამდე - კომპანია იხდის მოგების გადასახადს 900 ლარს (მოგება $60\,000 \cdot 15\%$)

-2017 წლიდან - კომპანია აღარ იხდის მოგების გადასახადს .

დაბეგვრის რეჟიმი შეეცვალა:

– რეზიდენტი საწარმოს;

– არარეზიდენტ სანარმოს, რომელიც საქართველოში საქმიანობას ახორციელებს მუდმივი დაწესებულების მეშვეობით(მუდმივი დაწესებულების არმქონე არარეზიდენტი სანარმოსთვის, რომელიც ქონების რეალიზაციით იღებს შემოსავალს, მოგების გადასახადით დაბეგვრის ობიექტია სხვაობა კალენდარული წლის განმავლობაში საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებულ ერთობლივ შემოსავალსა და ამ შემოსავლის მიღებასთან დაკავშირებული გამოქვითვების თანხებს შორის).

მაგალითი:

– არარეზიდენტმა სანარმომ, რომელსაც არ გააჩნია მუდმივი დაწესებულება საქართველოში 2016 წლის მარტის თვეში შეიძინა საცხოვრებელი ბინა 70 ათას ლარად, რომელიც გაყიდა ნაღდი ანგარიშსწორებით 2017 წლის აპრილის თვეში 90 ათას ლარად.

არარეზიდენტი სანარმო: მოგების გადასახადის დეკლარაციას წარადგენს და გადაიხდის მომდევნო წლის 1 აპრილამდე $20\,000 * 15\% ((90\,000 - 70\,000) * 15\%)$ ლარზე;

ვინ არ დაიბეგრება ახალი რეჟიმით

- ორგანიზაციები,

- „ნავთობისა და გაზის შესახებ“ საქართველოს კანონით გასაზღვრული „არსებული ხელშეკრულებებიდან“ გამომდინარე, ნავთობისა და გაზის ოპერაციების განმახორციელებელი პირები,

- ტოტალიზატორის სისტემურ-ელექტრონული ფორმით მომწყობი პირი ამ საქმიანობის ნაწილში,

- ბანკები, საკრედიტო კავშირები, სადაზღვევო, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები და ლომბარდები, ახალი წესით დაიბეგრებიან 2019 წლიდან.

მოგების გადასახადით იბეგრება:

- განაწილებული მოგება;

- განეული ხარჯი ან სხვა გადახდა, რომელიც ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირებული არ არის;

- უსასყიდლოდ საქონლის მიწოდება/მომსახურების გაწევა ან/და ფულადი სახსრების გადაცემა;

-ამ კოდექსით დადგენილ ზღვრულ ოდენობაზე მეტი ოდენობით განეული წარმომადგენლობითი ხარჯი.

დაბეგვრის ობიექტი - მოგების გადასახადით დასაბეგრი თანხა მიიღება განსაზღვრული დაბეგვრის ობიექტის მიხედვით განხორციელებული განაცემის/განეული ხარჯის ოდენობის 0.85-ზე გაყოფის შედეგად.

მაგალითი:

კომპანია „ა“ დაფუძნდა 2017 წელს და დამფუძნებელმა შეიტანა საწესდებო კაპიტალში 100 ათასი ლარი. კომპანია ეწევა სავაჭრო საქმიანობას და 2017 წლის განმავლობაში იყიდა 40 ათასი ლარის საქონელი, რომელიც გაყიდა 70 ათას ლარად, ხოლო მყიდველებიდან აღნიშნული თანხა არ მიუღია. კომპანია „ა“-მ 2017 წლის დეკემბრის თვეში გაანაწილა (გასცა) წლის განმავლობაში მიღებული დარიცხული მოგება.

კომპანიას უფლება ქონდა დამფუძნებელზე გაენაწილებინა დივიდენდი და გაანაწილა $25500((70000-40000) - 30000 \cdot 15\%)$ ლარის ოდენობით.

ამ შემთხვევაში განაწილებული მოგება უდრის 25 500, ხოლო მოგების გადასახადით დასაბეგრი თანხა იქნება $25\,500/0,85=30\,000$ ლარს. [2.].

ესტონური გამოცდილება მეტად საინტერესოა ინვესტორებისთვის ხელშეწყობის თვალსაზრისით. აქ უცხოელი ინვესტორებისათვის სპეციალურად შექმნილია ე.წ. „ელექტრონული რეზიდენცია“, რომელიც წააგავს ჩვეულებრივ საბანკო პლასტიკურ ბარათს ჩიპით. ინვესტორს შეუძლია მართოს კომპანიის ანგარიშები, გადასახადების გადახდა, და ხელი მოაწეროს დოკუმენტებს მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში, ელექტრონული ხელმოწერის საშუალებით ინტერნეტით უსაფრთხოდ დაუკავშირდეს ნებისმიერ სამთავრობო და კერძო ორგანიზაციებს. აღარ არის საჭირო ნოტარიუსები. ამით რჩება ბევრი დრო და დიდი ფული. აქციონერთა სათათბირო გადაწყვეტილებებშიც შეიძლება მონაწილეობის მიღება ცალკეული დისტანციური ხმის მიცემით, ელექტრონული ბარათებით .

ბიზნესის კეთების ესტონურ გამოცდილებაში არ შეიძლება

არ აღინიშნოს იმ სიმარტივის შესახებ, რომელიც დამახასიათებელია **საბუღალტრო აღრიცხვისა და საგადასახადო აღმინისტრირებისათვის**. ბუღალტერია იმდენად მარტივია, რომ მისი წარმოება ახალდამწყებ სპეციალისტსაც შეუძლია. კომპანიის ყველა გადასახადის გადახდა წარმოებს „ერთი ფანჯრის“, ანუ ერთიანი ანგარიშსწორების ანგარიშის პრინციპით. თუ კომპანიამ გადაიხადა სოციალური გადასახადი, მაგრამ მას ეკუთვნის დღგ-ს დაბრუნება, მაშინვე კეთდება ურთიერთანგარიშსწორება და თანხა უბრუნდება, თითქმის ერთ საათში განაცხადის მიღებიდან. ყოველივე ეს განსაკუთრებით ძალიან სასარგებლოა იმ ინვესტორებისათვის, რომლებიც პროდუქციის რეალიზაციას ძირითადად საზღვარგარეთ აპირებენ.

რა თქმა უნდა, რეინვესტირებული მოგების გადასახადით დაუბეგრავთ ესტონეთის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი უპირატესობაა, თუმცა, იგი გააფრთხილება საგადასახადო ორგანოების მოცულების მცდელობისათვის. საშუალო და მსხვილ კომპანიებში ტარდება სავალდებულო და საკმარისად მკაცრი აუდიტი. თუკი აღმოჩნდება მოგების დამალვის ფაქტი, სასჯელი ძალიან მკაცრია. ასე რომ, ბიზნესის კეთება წესების შესაბამისად უფრო მომგებიანია. ესტონური მოდელის თავისებურებაა ისიც, რომ ზოგიერთი ტიპის ხარჯი მოგების გადასახადით იბეგრება, რაც, სავარაუდოდ, ხარჯების გავლით მოგების შეფარულად განაწილების პრევენციაა. ეს საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობით განსაზღვრული იმ ხარჯების ანალოგია, რომლებიც არ გამოიქვეითება დასაბეგრი შემოსავლებიდან და მოიცავს შემდეგ კატეგორიებს: ხარჯები ან განაცემები, რომლებიც არ არის დაკავშირებული კომპანიის ბიზნესაქმიანობასთან; ხარჯები ან განაცემები, რომლებიც არ არის სათანადოდ დოკუმენტირებული; გაცემული სესხები ან ავანსები შეღავათიანი დაბეგვრის მქონე ქვეყნებში რეგისტრირებული იურიდიული პირებისათვის და ა.შ.

კიდევ ერთი საინტერესო მნიშვნელოვანი უპირატესობა ესტონური გამოცდილებისა, რითაც იგი გამოირჩევა საინვესტიციო მიმზიდველობის კუთხით, არის ის, რომ მისთვის და-

მახასიათებელია ნებართვების გაცემის სიჩქარე . მაგალითად, ესტონეთში, ქარხნის მშენებლობას ან სერიოზულ რეკონსტრუქციას დაახლოებით ერთი, ხოლო რუსეთში - საშუალოდ ხუთი წელი სჭირდება. ასეთი ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში მატულობს არამართო საკრედიტო ტვირთი, არამედ მორალურად ძველდება მონყობილობები და ტექნოლოგიები. კიდევ ერთი მტკივნეული პრობლემაა დიდი ოდენობით მაკონტროლებელი ორგანოების არსებობა.ამ მხრივაც , ესტონეთში სიტუაცია ბევრად უფრო ადვილია. ყოველივე ეს მიგვანიშნებს მოგების გადასახადით დაბეგვრის ესტონური მოდელის კიდევ ერთ უპირატესობებზე.

დასკვნა

ამრიგად,მოგების გადასახადის დაბეგვრის ესტონური მოდელი ეს არის მოგების გადავადებული გადასახადი, რომელიც იძლევა საშუალებას, გექონდეს საუკეთესო საინვესტიციო გარემო, დამატებით თანხა დავუტოვოთ ქვეყანას ბიზნესისათვის, რომელიც მობილიზებული იქნება ისევ ბიზნესში, გამოყენებას ჰპოვებს როგორც შიდა, ისე უცხოური ინვესტირებისთვის. ეს უნიკალური მოდელია რეგიონში , რომელიც ხელს შეუწყობს როგორც ახალი ინვესტიციების მოზიდვას, ასევე შიდა ინვესტიციების წახალისებას.

ლიტერატურა:

1. ჟურნალი „ეკონომიკა“, #1, 2017 წ.
2. www.rs.ge
3. ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების 1, 1997წ.

REFERENCES:

1. Journal „Economics“, #1, 2017y.
2. www.rs.ge
3. International Accounting Standards, 1, 1997y.

**THE ESTONIAN MODEL FOR CORPORATE TAXATION -
AS ONE OF THE FACTORS FOR IMPROVING
THE INVESTMENT ENVIRONMENT OF A COUNTRY**

Jujuna Tsiklauri-Shengelia, PhD, GTU, Professor,
Natia Shengelia, PhD, GTU As. Professor
Revaz Shengelia, PhD, GTU, Professor,

RESUME

Thus, the Estonian Model for Corporate Taxation considers the accrued corporate tax that enables us: to have the best investment environment, to leave money in a country, which will be mobilized also in business, being used in future as for domestic as well as for foreign investments. This is an unique model in the region, which will enhance to attract more new investments and in a large quantities.

Keywords: Investment; the Estonian Model; Reinvestment; Corporate Tax; Electronic Residence.